

ئەفسوونى رېستە شاراۋە كان

فەراملەر ئاغا بەيگى
(يەزد)

ئامازە

(سى بەيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۴۹).

*

كاتى زىن بە كەزىيە، مەم لە زىندانى مىرزىندىن
دېنىتەدەر، دواى ھىندى قسە، مەم پىتى دەلىق كە بىنايى
لە دەس داۋە، ئىنجا زىن بەم بەندە غەمناكانە
دەيلاۋىنىتەۋە:

بەھارە، لە خەلكى بەھارە، لە من ناتەۋاۋە
سەلای گەورە و گرانم لىن رابو، كەسم لە مالىە باب و
باۋانى نەماۋە

لە خەلكى شىن دەبۆۋە ھەلال و بەيبوون و گولەجوت،
لە من گولە گەگرويان دم بە گلىيەۋە ناۋە
بۆ خەلكى بۆنى گىبابەند و خاۋە، بۆ من بۆنى كىم و
زوخواۋە

سەلای گەورە و گرانم لىن رابو، كاكە مەم لە زىندانى
مىرى خراى بوونەۋە ھەر دووك چاۋە
(سى بەيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۴۹).

*

دايىكى مەم بە بەنگىن دەلىق:
دلم دەلىتى بەحرى بىن وچانە
(سى بەيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۹۷).

*

لە كاتى خويىندەۋە بەيتەكاندا، ناۋبەناۋ توۋشى
ھىندە رېستە و كۆپلە و ئامۆزگارى جوان دەھاتم كە بەھۆى
كىش و خەيالى بەكارىراۋ تىبىاندا، جىاۋازىيان بەرچاۋ
بوو؛ بەباشم زانى كە ھەر وا لىيان تىنەپەرم، لانى كەم
ھەلبىژاردەكانم لەم بوارەدا - بەپىتى چىشى خۆم -
بنووسمەۋە كە رەنگە خۆى بىتتە دنەدەر بۆ كارى ترى لەم
چەشنى. ئەم سووكە ئاورپە بەردەست، دەتوانى ئەم
ئامانجانە بىپىكى: تامەزرۆ كردن و راكىشان بۆ
خويىندەۋە زىاترى بەيتەكان؛ ئاگادارى لە
وردەكارىبەكانى ناۋ بەيت؛ ۋەگەرخستەۋەيان بۆ سەر
زمان و ناۋ دەقەكانى ئەمپۆ... تاد.

تىبىنى: پىش ھىنانەۋەى نمونەكان، ھەول دراۋە
ئامازەيەكى ورد لەسەر نمونەكان بدرى تا ئەگەر كەسى
ويستى، بزانى ئەۋ نمونە ھەلبىژىرداۋانە لە چ ھەلومەرج
و كاتىكدا، وىژراۋن.

نمۇنە ھەلبىژىرداۋە كانى ناۋ بەيت:

ۋەسفى "خاتووزىن" لە زمان مەلەك رىحانەۋە، بۆ
كاكە مەم:

گەردن سوراحى بىجاده تىكراۋ
ۋەك بەفرەكەى دوھاچە و بلكىس زەردەى رۆژ لە ناۋ

نهم كۆپلانه، له وهسفى ئاسىيه خاندا (كچى ناسرىهگ) و تراوه له كاتىكدا كه مه جلىس بۆ نيشان كردنى گىراوه:

كىرتهكهى وهك قۆپهنى رىحانهى ساوا
چاوت دهلتى ئاسكه و بىچوهى له كوستانان لى
به جىت ماوه

سنگت دهلتى دوكانى عهتاره و شووشهى عهترى تىدا
شكاوه

چاوت دهلتى ئهستىرهى رۆژىيه و له بن مانگى بىست
و يه كيدا سهرى ده رهتياوه

(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۵۲).

*

عهبدال بهگ كاتى ئاسىيه خان ده بىنى، دهلتى:

پهروانه نهگه دهچى بۆ چرا
دهزانتى عهمرى دهچى به فنا

ئىستا هه دهچته پىشى، ده بى گيانفیدا...
له كولمدهت دهدا كزىنگى تاوى

دنياى پروناكم من بى تو ناوى...
فیدای گىانت بم سهردارى كىژان

تامخوش و بۆنخوش نارامى دلان
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۵۷).

*

كاتى عوله مای مه جلىس و ديوان ده نىرن به شوين ئاسىيه خان، بهم جوړه به يته كه دريژهى پىده درى:

بنىرن با بى زىباى رهنك دولبه
وهك قه نارچىيان (۱) بفرۆشى شهكهر

گه رنى پكاتا وهك حهوزى كهوسه
زولفان وهك تهناف سه به يته ده

قهدهم ره نجه كا له بز چون گه وهه
با دوژمن پاكى خاكى بى به سه

(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۵۹).

*

وهلامى ئاسىيه خان له مه پرسيارى عوله مای مه جلىس كه تايا حازه بىته نىكاحى عهبدال بهگ؟:

كوتى تازه رابردوه عوزر و به هانه
قسىك له گه رمىن و ئىك له كوستانه

(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۶۰).

*

ئى له گه ل تۆمه دنياى بى سه مه

گه لىك بى به قاي، بۆ كهس ناچىيه سه
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۶۵).

*

مه گه ر گۆر به رمه وه گۆرخانه [واته: مه گه ر بم] (سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۷۳).

*

به عهقل پياو بدوتنه
دوژمنى خۆت به ههنگونى شىرن بخنكىنه
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۷۸).

*

خودا لىت تىك نهدا سواری رهنگىنت
شه مالى و زريان نه درى له خوانى زىنت
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۷۸).

*

هه كهسى له كراسى خۆيدا پياوه
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۸۷).

*

دهردى دوو دهردم له دل هه لىوارد
تاكهى بكيشم هه ناسانى سارد؟
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۱۹۱).

*

سویندم خواردوه به گهردونى گهرد
نه گه ر من بجم هه به ته نيا فهرد
وهدهر ده كهوى پرووى مهرد و نامهرد
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۲۱۶).

*

يان ئه و سه رهى هه مه ده بيه مه وه بن بارستى گلىيه
يان چى دىكه دانانىشم به به ده ختى و سه رله به رىيه
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۲۱۶).

*

خانم و خاتونان له كاتى دلخوشى دانه وه به فه ره ج خاتوون (كچى خان قوچى خانى گىلان گىسىيان) ده لىن:

هه مىشه جه رگت خوتىن نه ده لىتىن
پياو زۆر خه مناك بى دلى ژهنگ دىنىن
(سى بهيتى فۆلكلورىك، ۲۰۰۹: ۲۱۹).

*

له مه نزوومهى (هه لبه سته) كه ل و شىردا، شىر به كه ل

دهلئ:

دهردیکت دهمی له دوری زهمان
که بیگیتنه وه کو داستان
(مه نرومهی کهل و شیر: ۲۲۴)

*

شیر کاتی ده په پرتنه سه پستی کهل و ده یگریته
به رخی، ناوای پی دهلئ:

خو من وهک تو نیم گه لیک زورزانم
نهرم کیشیم کرد ده مگوت میوانم
(مه نرومهی کهل و شیر: ۲۲۶-۲۲۵).

*

کاتی فه تاح بهگ له گهل سهت و بیست کهس ده چی بو
راو، له ریگا لاده داته ناوهدانییهک، دهسته یهک کچ
له سهر کانی دهن، یه کیان به هوی که می ناو، دابه شکهری
ناوه به سه رباندا. فه تاح بهگ داوای ناو له م کچه ده کا که
به م جوړه وه سف کراوه:

کیژ ناخیزی کرد، شه دهی بهسته وه
جامی جه وه هر ریز گرت به دهسته وه
کولمه ی به وینه ی خوساری به هار
سینگی به وینه ی ته لای دهسته وشار
قورینگان له هه نیه ی ده کن نارهار
به له نجه ده هات، وتووژ جار جار
(لاس و خه زال: ۷).

*

کاتی نه حمه دخانی سوورچی و زوراری، به سهر عیلی
ره مکی و سما بیل عوزه بری داده دا، به م جوړه وینه سازی
کراوه:

توز بهری عاسمانی گرت، هچ کهس هه لی نایه چاو
له بهر شتیلینگی سواران، بو به کیشه و به ند و باو...
(لاس و خه زال: ۵۰).

*

به شی له قسه کانی خانزاده خانی چه بری، کاتی دواي
شازده سال لاس ده بینئ:

به سهر گهرت بم یاری پر هونه ر
یه گجار کهم شهرت بووی، شهرت نه چوه سه ر
نه مازی یه کترن نالتون و گوه هر
دهینه کهی منت هه لگرت بو سه حرای مه حشر؟
(لاس و خه زال: ۹۷).

*

کوپله یهک له به ندی لاس که به سهر خه زالدا هه لده لئ:
لکی ده سمالت ده لئی قورینگی هوه ان مانگی
به هاریه، جار جار ده نیشتی و جار جار ده فری به بالی
(لاس و خه زال: ۱۲۱).

*

لاس کاتی ده چی بو تالان نه ستانده وه له نه حمه دخانی
سوورچی و زوراری، له به شیکدا ناو به خه زال ده لئ:

به خه م نه و دوو چاوی رهش به له کت مه ژاکینه
نه منت ده مر مه وه له بهر دوو چاوی رهش و نه برزی په ری
پیره شه هینه
(لاس و خه زال: ۱۶۶-۱۶۷).

*

دهستم دامینت، ده م بنی له کانی
بیکه به شهرت بو ناوهدانی
(شیخ فره خ و خاتون نهستی: ۵۸).

*

سه د ملکت بی به موچه
عاقیبه تی هه ر ده چینه قه بری به کوچه (۲)
(شیخ فره خ و خاتون نهستی: ۷۰).

*

چون مامه رهش (بابی مه رزینگان) پی پی خوش نه بوو
مه رزینگان بدا به شوړمه حمود، به مال و عیله وه چوو بو
به لخ و بوخارا، به م جوړه مه رزینگانی له وئ یه خسیر کرد؛
شوړمه حمودیش دواي گه رانه وهی له سه فه ری ته رکه و
تورکومان، کاتی به م مه سه له یه ی زانی - که مه رزینگان
بو بوخارا راگو تیزاوه - به لئین ده دا تا په ی دای نه کا، ده س
هه لته گری. هه ر له م پیوه ندیسه دا چه ند به ندی کی جوان
به سهر مه رزینگاندا هه لده لئ؛ نمونه کان:

هه تا زیندوم و روح له سه ر یه خه ی کراسم ماوه
نه من ده س هه لئاگرم له و مژانگه ی نه گه ر ده لئی تیره و
له که وانت ناوه
(شوړمه حمود و مه رزینگان: ۷۰).

سه رم دیشئ، دل م رانا وه ستئ له بهر نه وی ژان و له بهر
نه وی ناسه وری
له بهر دلی من چاوت وهک چاوی بازه و نه برزت وهک
تیژه په ری سه قری
نه گه ر جار جار دیته سامالی و جار جار خوی داویتته بن
گه والی هه وری

نهگەر ماندوو بووین، دهنیشی لهسەر بهردی ههوار خدری
(شۆرمهحموود و مهرزینگان: ۷۰-۷۱).
له دلتيکه من گهړي چهندي له هيشه، چهندي له زانه
و چهندي له برينه
ئهمنت دهمرمهوه له بهر بهژنيکه باريک، پۆري بهلهکی
سهر بال شينه!
(شۆرمهحموود و مهرزینگان: ۷۱).

*

له بهيتي شۆرمهحموود و مهرزینگاندا، پردهوان به درۆ
به شۆرمهحموود دهلي که مهرزینگان لهسوپيانت خۆي له
دهريا خستوه؛ کاتي مهرزینگان دئ و بهم ههواله
دهزاني، ئاوا ههستي خۆي بهرابهر به شۆرمهحموود
دهردهپي:
کوره گهړي سواران، بۆ من بکهنهوه شهړناختوي و جليتانئ
تا من سهرم بهرمهوه سهر شيلينگی کوپهلهي ده خم خاني
له بۆ سوارهکهي تهرکه و تورکوماني (۳)
له گيژي دهريابهدا خنکاوه و بۆتهوه بين گيپاني...
(شۆرمهحموود و مهرزینگان: ۸۹).

پهراویزهکان:

۱- قه نارچي: قه نداغچي، شيرني فرۆش، قه نداغ فرۆش.
(فتاحي قازي، سئ بهيتي فۆلكلۆريک: ۱۵۹).
۲- بهکوچه: دهوره گيراو، تنگ (فتاحي قازي، شتيخ فرخ و
خاتون نهستي: ۱۶۲).
۳- وهسفي پوالهتي شۆرمهحموود (له زمان مهرزینگانهوه)
کاتي دهچي بۆ نهستاندنهوهي تهرکه و تورکومان، بهجواني لهم
چهند کۆيلهپهدا، وينا کراوه:
شۆرمهحموود دهپتي کردوه جووتتيک چهکمهي سماييل نامهي
بن کودهري وهستا نهسيريه
سوار بووه له ولاغيتي خال خالي عهسله شير خهزالييه
سم تهبهقي گوئ مهقهستي عهسله بهحرييه
له شاني کردوه رمبيکي دم رهشي ههژده قهفييه
له خوتني نهکردوو، لتي دهتکت دلۆبه دلۆبي ده خوتنييه
لهبهري دايه خههچهرتيکي دهبياني عهسله وهستا کارييه
لهسهري ناوه چهپکتيک پهري تاووس؛ زرده، کهسکه، سوور و

سپييه

نهگەر کهميکی شهمال بين گهوال گهواليانه لهگهڻ ههورييه

سهري منت بيهتهوه به قورياني سهرييه...
(شۆرمهحموود و مهرزینگان: ۴۸).

سهراوهکان:

۱- فتاحي قازي، قادر (۲۰۰۹)، سئ بهيتي فۆلكلۆريک
(مهم و زين، خهچ و سيامههاند، نهحمهدي شهنگ)، ههولتير:
بلاوکراوهي ناراس.
۲- فتاحي قازي، قادر (۱۳۵۷)، منظومهي کردی کل و شير،
نشریه دانشکده ادبيات و علوم انسانی، شماره ۱۲۶: تبریز.
۳- فتاحي قازي، قادر (۱۳۷۹)، منظومهي کردی لاس و
خزال، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
۴- فتاحي قازي، قادر (۱۳۷۹)، منظومهي کردی شيخ فرخ و
خاتون استي (متن کردی و ترجمه فارسی)، تبریز: انتشارات
موسسهي تاريخ و فرهنگ ايران.
۵- فتاحي قازي، قادر (۱۳۴۸)، منظومهي کردی شورمحمود
و مرزینگان (متن کردی و ترجمه فارسی)، تبریز: انتشارات
موسسهي تاريخ و فرهنگ ايران.